رخصت طولی غیر عزیمتی در وجوب نماز جمعه برای مسافر، عبد و مرأة، در روایت حفص

> قال : سمعت بعض مواليهم سأل ابن أبي ليلى عن الجمعة هل تجب على العبد والمرءة والمسافر؟ قال : لا ، قال : فان حضر واحد منهم الجمعة مع الامام فصلاها هل تجزيه تلك الصلاة عن ظهر يومه؟ قال : نعم ، قال : وكيف يجزى مالم يفرضه الله عليه عما فرض الله عليه ، وقد قلت : ان الجمعة لاتجب عليه ، ومن لم تجب عليه الجمعة فالفرض عليه أن يصلى أربعا؟ ويلزمك فيه معنى أن الله فرض عليه أربعا فكيف أجزأه عنه ركعتان؟ مع ما يلزمك أن من دخل فيما لم يفرضه الله عليه لم يجزء عنه مما فرض الله عليه؟
>
> فما كان عند ابن أبي ليلى فيها جواب وطلب اليه أن يفسرها له فأبى ، ثم سألته أنا ففسرها لى ، فقال: الجواب عن ذلك أن الله عزوجل فرض على جميع المؤمنين والمؤمنات ورخص للمرءة والعبد والمسافر أن لا يأتوها ، فلما حضروا سقطت الرخصة ولزمهم الفرض الاول ، فمن أجل ذلك أجزأ عنهم، فقلت : عمن هذا؟ قال : عن موالنا أبي عبدالله[1]

مورد دیگر حدیثی بود که آقا خواندند. عرض کردم وقتی دنبال آن را بگیریم ان شالله خداوند در آن خیلی برکت گذاشته. حدیث حفص بود. در بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۱۶۸، روایت را در پاورقی آورده‌اند. در متن تنها به آن اشاره شده است. چرا این روایت را عرض می‌کنم؟ به‌خاطر اینکه نکاتی دارد. اصلی‌ترین نکته‌ای که در روایت دیروز منظور من بود، این بود...؛ زیاد تکرار شده؛ من عرض کردم وقتی در انشائات ثبوتی شارع حکم جدیدی را بر حکم قبلی سوار می‌کند، گاهی عزیمت است و گاهی عزیمت نیست. این را مکرر گفتم. وقتی عزیمت است، دیگر خود مکلف نمی‌تواند آن را به هم بزند. نکته‌ای که در روایت حفص بود، این است که حضرت تصریح می‌کنند و می‌گویند درست است که این رخصت روی وجوب نماز جمعه آمده، اما رخصت عزیمتی نیست که دیگر مکلف حق نداشته باشد آن را به هم بزند. مثل مسافری که باید نماز قصر بخواند؛ مسافر حق ندارد با علم

و آگاهی تمام بخواند؛ «صدقة الله لاترد». نکته‌ای که در روایت حفص است، همین است: می‌گویند اینجا از مواردی است که رخصت در طول آن وجوب آمده و رخصت عزیمتی هم نیست. اینطور نیست که از باب «إن الله يحب أن يؤخذ برخصه كما يحب أن يؤخذ بعزائمه»[2] باشد و وقتی زن به نماز جمعه آمد دیگر تمام شود. باید بایستی و فرادی بخوانی. چرا؟ چون تو که نماز جمعه ندارى! این نکته مهمی در تفاوت بین حکم‌های طولی است؛ یعنی در استظهار از دلیل، سریع باید تشخیص بدهیم که این انشائش به چه صورت است.

---

[1] بحار الأنوار - ط مؤسسةالوفاء نویسنده : العلامة المجلسي جلد : ۸۹ صفحه : ۱۶۸

[2] وسائل الشيعة - ط الإسلامية نویسنده : الشيخ حرّ العاملي جلد : ۱۱ صفحه : ۴۸۱

بازبینی #1
ایجاد شده 2 مه 2026 09:35:13 توسط ... .
به روزرسانی شده 2 مه 2026 09:36:11 توسط ... .